

تدوین الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران

مقداد کامرانی امیری^۱

وحید شجاعی^۲

محمد حامی^۳

جمشید همتی مرادآبادی^۴

10.22034/ssys.2022.2266.2625

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۱۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۵/۲۴

هدف از تحقیق حاضر، ارائه الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران می‌باشد. تحقیق حاضر از منظر پارادایم از نوع تحقیقات پست‌مدرن، از منظر هدف از نوع تحقیقات بنیادی، رویکرد تحقیق کیفی و راهبرد آن گزندتئوری و تاکتیک مورد استفاده تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده بود. جامعه آماری پژوهش، خبرگان حوزه مدیریت ورزشی، مدیریت بحران و رشته ورزشی هوگام بودند که از آن میان، ۱۶ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده، مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته بود و تحلیل داده‌ها با استفاده از رویکرد استراوس و کوربین و روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی انجام شد. نتایج تحقیق نشان داد که ۵ مقوله اصلی شامل تأمین نیازهای پایهای، تأمین نیازهای امدادی، توسعه برندینگ شخصی، تسهیل‌کنندگی و همه‌پسند بودن در بخش شرایط علی، ۶ مقوله اصلی شامل عوامل فرهنگی- اجتماعی، عوامل حاکمیتی، عوامل اقتصادی، محیط جهانی، محیط فناوری و عوامل سیاسی- قانون‌گذاری در بخش شرایط زمینه‌ای و ۳ مقوله اصلی عامل فرهنگی، محیطی و مدیریتی در بخش شرایط مداخله‌گر دارای اهمیت‌اند. همچنین، ۴ مقوله اصلی شامل توسعه بینش راهبردی، توسعه ساختاری، توسعه منابع انسانی و توسعه علمی در بخش راهبردها و دو مقوله اصلی پیامدهای درون‌رشته‌ای و برون‌رشته‌ای نقش دارند. نگرش مثبت حاکمیت به توسعه ورزش، هوش راهبردی در حوزه ورزش، نگرش بهره‌مندی از تفکر جمعی، مدیریت مناسب سرمایه‌های انسانی و توجه به فرآیند استعدادیابی و استعدادپروری و توجه به اهمیت برندسازی از راهکارهای مهم توسعه ورزش هوگام می‌باشد.

واژگان کلیدی: امداد و نجات، هوگام، توسعه ساختاری، تسهیل‌کنندگی، سوق‌دهنده فرهنگی و محیط جهانی.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

^۲ دانشیار، مدیریت ورزشی، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران (نویسنده

مسئول) E-mail: Shojaei.vahid@yahoo.com

^۳ دانشیار، مدیریت ورزشی، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

^۴ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد بهبهان، دانشگاه آزاد اسلامی، بهبهان، ایران

مقدمه

همه ساله در نقاط مختلف کره زمین، افراد زیادی بر اثر وقوع سوانح طبیعی نظیر زلزله جان و کاشانه خود را از دست می‌دهند. بروز بلایای طبیعی^۱ موجب به‌وجود آمدن هزینه‌های مالی و انسانی سنگین برای دولت‌ها و جوامع می‌شود و روز به‌روز نگرانی‌ها را در این زمینه افزایش می‌دهد (گوچی^۲، ۲۰۱۳). امروزه، مقام‌های دولتی به دنبال نگرانی‌های عموم جامعه و رسانه‌های اجتماعی به‌عنوان ابزار اطلاعاتی به دنبال نظارت، کنترل و مدیریت حوادث و بحران‌ها^۳ هستند (هاسکین^۴، ۲۰۰۴). به‌علاوه، همواره تأثیرات منفی اجتماعی-روانی -به‌عنوان مثال، بی‌نظمی، مسائل امنیتی، آلودگی صوتی، ازدحام ترافیک و غیره- در برخی رویدادها توجه برنامه‌ریزان رویدادها و مقامات دولتی را به خود جلب کرده است (کیم و والکر^۵، ۲۰۱۲: ۹۱؛ پرایاگ^۶ و همکاران، ۲۰۱۳: ۶۲۹). سازمان‌های امداد و نجات^۷، داوطلبان مدنی خود را که در ورزش‌های نوین (مانند هوگام^۸) شرکت می‌کنند و یا در تمرینات ورزش‌های شدید حضور دارند، انتخاب می‌نمایند (جاکوویس^۹، ۲۰۲۱: ۱۹۴).

مدیریت امداد و نجات^{۱۰} یکی از موضوعات مهمی است که در طول سال‌های اخیر با تأکید بیشتری موردتوجه کارورزان حوزه عمل و اندیشه قرار گرفته است (جاکوویس، ۲۰۲۱: ۱۹۴). بحران، حادثه‌ای است که به‌طور طبیعی یا توسط بشر به‌صورت ناگهانی و یا فزاینده به وجود می‌آید و سختی و مشقتی را به جامعه انسانی تحمیل می‌نماید؛ به‌طوری‌که جهت برطرف کردن آن، نیاز به اقدامات اساسی و فوق‌العاده باشد (حسینی، ۲۰۰۸) و مدیریت امداد و نجات، علمی کاربردی است که به‌وسیله مشاهده نظام‌مند بحران‌ها و تجزیه و تحلیل آن‌ها در جستجوی یافتن ابزاری است که به‌وسیله آن‌ها بتوان از بروز بحران‌ها پیشگیری نمود و یا در صورت بروز، برای کاهش آثار آن آمادگی لازم، امدادرسانی سریع و بهبودی اوضاع اقدام نمود (حسینی، ۲۰۰۸). یکی از اهداف و مأموریت‌های برنامه مدیریت امداد و نجات، کاهش تلفات و خسارات جانی و مالی و حفاظت از گستره سرزمینی در برابر تمام مخاطرات، ازجمله: بلایای طبیعی، اقدامات

¹ natural disaster

² Geouchi

^۳ Crisis

⁴ Hoskin

⁵ Kim & Walker

⁶ Prayag

⁷ Rescue organizations

⁸ Hogam

⁹ Jackovics

¹⁰ Rescue management

تدوین الگوی توسعه رشته ورزشی هورگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران

تروریستی و دیگر مخاطرات انسان‌ساخت از طریق هدایت و حمایت از مردم در یک سیستم جامع امداد و نجات در مراحل آمادگی، حفاظت، پاسخگویی، بازیابی و کاهش اثر مبتنی بر ریسک است (اسماعیلی، ۲۰۰۴)؛ چراکه در شرایط بحرانی مدیران رده‌های مختلف برای تصمیم‌گیری‌ها به اطلاعات نیازمندند. لذا وجود یک نظام اطلاعاتی برای تأمین، حفظ، بازیابی، تحلیل و کاربرد مناسب اطلاعات در کنار نظام مراقبتی و درمانی ضروری است (آیمین^۱، ۲۰۰۴). یکی از راهکارهای مقابله با بحران‌ها، استفاده از ظرفیت‌های حوزه ورزش می‌باشد (امیری، ۲۰۲۰: ۲۳).

در طی نیم‌قرن گذشته شرایط اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جهان دستخوش تغییر و تحولات زیادی بوده است (بالیش^۲، ۲۰۱۷: ۲۱) و در دهه‌های اخیر، بسیاری از جوامع با سرعت به سمت صنعتی‌شدن و اقتصادی‌شدن رفته‌اند و زندگی انسان در آن‌ها به زندگی ماشینی بدل شده است (حلاجیان و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۳۳). امروزه با توجه به زندگی ماشینی و در نتیجه آن کم‌تحركی شهروندان، اهمیت ورزش متنوع و در دسترس شهروندان دو چندان شده است (الهمرادی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۷). افزایش مشارکت در فعالیت‌های بدنی نه تنها برای ارتقای سلامت فردی مثبت، به‌خوبی شناخته شده است، بلکه با ارتقای بهزیستی اجتماعی فرد، برای سلامت عمومی در سطح جامعه نیز سودمند است (چن و لیو^۳، ۲۰۲۰: ۱۳). بر همین اساس اهمیت توجه به منابع انسانی به‌منظور رشد و ترقی سازمان‌های ورزشی به‌عنوان یک اولویت اساسی در رأس تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت مدیران سازمان‌های ورزشی قرار گرفته است (کریمی و همکاران، ۱۴۰۰: ۸۳۳). در محیط پرقاب‌ت امروز، سرمایه انسانی یکی از دارایی‌های اصلی هر سازمان و نقش آن در موفقیت آن سازمان غیرقابل انکار است (ایوا^۴ و همکاران، ۲۰۱۷) و بی‌تردید نظام آموزش و توسعه به‌عنوان یکی از شیوه‌های اصلی توسعه شایستگی نقش راهبردی در این زمینه دارد (لوزیر و هندون^۵، ۲۰۱۸).

در ایران طبق مفاد «قانون سازمان مدیریت بحران» ابلاغی دولت در مورخ ۱۳۹۸/۶/۴ مصوب مجلس شورای اسلامی، جمعیت هلال‌احمر به‌عنوان سازمان تخصصی امداد و نجات کشور، موظف به نجات آسیب‌دیدگان از حوادث و سوانح و انتقال آن‌ها به مراکز درمانی، اسکان اضطراری و تأمین مایحتاج ایشان تا رفع نیاز و ذخیره اقلام امدادی مربوط به خدمات مذکور است (پارلمان جمعیت هلال‌احمر ایران، ۱۳۹۸). این کمک‌ها از طریق سازمان امداد و نجات جمعیت هلال‌احمر طبق استاندارد بین‌المللی اسفیر در قالب بسته‌های معیشتی و بهداشتی ۲۴ ساعته، سه روزه، یک هفته‌ای و یک‌ماهه به آسیب‌دیدگان تحویل می‌شود که محتوایی یکسان برای افراد عادی جامعه دارند، ولی مشکلاتی هم برای گروه‌های نوزادان، کودکان،

¹ Aimin

² Balish

³ Chen and Liu

⁴ Iyewa

⁵ Lussier & Hendon

سالمندان و بیماران با توجه به شرایط بحرانی منطقه در بردارد (موسسه سپهر، ۲۰۲۰). هرچند که در کشور ما جمعیت هلال‌احمر، عمده فعالیت خود را به موضوع آمادگی و آموزش کمک‌های اولیه متمرکز کرده و خود را مکلف می‌داند با شعار «خانواده آماده در مخاطرات»، بسیاری از برنامه‌های خود را در جهت آموزش همگانی امدادی، هدایت کند (احمدی و همکاران، ۲۰۱۴)؛ اما وجود برخی رشته‌های ورزشی نوین از جمله رشته ورزشی هوگام که ورزشی امدادی، نوین و زیرمجموعه ورزش‌های همگانی است، می‌تواند در جهت تسهیل امداد و نجات متمر ثمر واقع گردد. اگرچه که بسیاری از فعالیت‌های آن در قالب مسابقه و رویداد قابل پیاده‌سازی است. ماهیت این رشته ورزشی، عبور از موانع عمدتاً طبیعی مانند رودخانه، درخت، کوه و ... است. هوگام به میزان قابل توجهی به صورت تیمی برگزار می‌شود و در آن اعضای یک تیم با هماهنگی هم انرژی خود را متمرکز و از طریق برنامه‌ریزی مناسب، با هم‌افزایی مضاعف در راستای اهداف مشترک تیمی تلاش می‌کنند (کامرانی و همکاران، ۲۰۲۱). کشورها بهترین نیروی انسانی خود را به کار می‌گیرند، چراکه رویدادهای ورزشی فقط به بعد ورزش کشور مربوط نمی‌شود، بلکه بر عوامل اقتصادی، اجتماعی و آینده کشور تأثیرگذار هستند (ربیع، ۲۰۰۶، ۸۲)؛ بنابراین مقوله توسعه رشته ورزشی هوگام جهت مدیریت اثربخش و تسهیل امداد و نجات امروزی ضروری به شمار می‌رود.

کامرانی و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیقی با عنوان «تأثیر مشارکت در ورزش امدادی بر کیفیت زندگی کاری و عملکرد شغلی نیروهای امدادی با نقش میانجی اخلاق حرفه‌ای» اظهار داشتند که مشارکت در ورزش هوگام تأثیر معناداری بر عملکرد شغلی و کیفیت زندگی کاری نیروهای امدادی با نقش میانجی اخلاق حرفه‌ای دارد. نوری و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیقی اظهار داشتند خدمت داوطلبانه، بی‌غرضی، بی‌طرفی، استقلال و بشر دوستی از جمله مقولات و ملزومات توسعه منابع انسانی جهت مدیریت امداد و نجات محسوب می‌شوند (نوری و همکاران، ۲۰۲۰: ۱۳). قائدی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی بیان داشتند که توسعه ورزش منجر به توسعه شاخص رفاه اجتماعی در جامعه خواهد شد (قائدی و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۳). همچنین آن‌ها رفاه عمومی، کاهش فقر و توسعه اقتصادی را از کارکردهای توسعه ورزش دانستند. کلارک^۱ (۲۰۲۱) در تحقیقی با عنوان «مبانی توسعه ورزشی»، راهکارهایی در بخش توسعه ورزش در انگلستان از جمله تزریق تفکر و فلسفه ورزش در سطح طبقات مختلف جامعه، اشاعه فلسفه ورزش به مدارس و حمایت از پارک‌های همسایگی و عمومی در حوزه ورزش را به عنوان مقولاتی در سطح عوامل راهبردی معرفی می‌کند. صابری و همکاران (۲۰۱۸) با ارائه الگوی توسعه ورزش در مناطق آزاد تجاری در ایران، عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی را به عنوان شرایط مداخله‌گر، ارتباطات میان فردی، ساختار و عوامل فردی را به عنوان شرایط علی و عوامل فناوری، سیاسی و بین‌المللی را به عنوان شرایط

^۱ Clarke

تدوین الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران

زمینه‌ای مؤثر بر توسعه ورزش در مناطق آزاد بیان کردند (صابری و همکاران، ۲۰۱۸: ۴۹). دی بوسچر^۱ و همکاران (۲۰۰۹) اظهار داشتند کسب موفقیت‌های ورزشی مستلزم کسب دانش و اطلاعات علمی در مورد عوامل مؤثری است که منجر به این موفقیت‌ها می‌شوند (دی بوسچر، و همکاران، ۲۰۰۹: ۱۱۳). امیری و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیقی با عنوان «عوامل علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر مؤثر بر بروز بحران در ورزشگاه‌های ایران» اظهار داشتند برآورده‌نشدن تمایل جمعی و حوادث تعمیدی در استادیوم‌های ورزشی ناشی از عدم‌کارایی و بهره‌وری مدیریت جمعیت و ناآگاهی مدیران از مباحث مدیریت جمعیت است و جملگی می‌توانند بسترهای بروز بحران در ورزشگاه‌ها و احتمال بروز و تشدید بحران‌های احتمالی را فراهم نمایند (امیری و همکاران، ۲۰۲۰: ۲۳). دولینگ^۲ و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیقی با عنوان «توسعه ورزش جامعه؛ مدیریت تغییر و اندازه‌گیری تاثیر» اظهار داشتند دانشگاهیان و جامعه علمی می‌توانند بیشترین نقش را در توسعه ورزش در جامعه ایفا کنند. دانشگاهیان برای ایجاد پیوند بین ذینفعان صنعت ورزش به تفکرات راهبردی در این حوزه کمک می‌نمایند.

طاهرزاده و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به ارائه مدل پارادایمی توسعه ورزش همگانی دانشگاه آزاد اسلامی پرداختند و یافته‌هایشان نشان داد که بهبود نگرش و آگاهی، افزایش انگیزه و علاقه و افزایش نشاط و شادابی می‌تواند باعث جلب مشارکت دانشجویان، کارکنان و اعضای هیئت علمی در فعالیت‌های ورزش همگانی دانشگاه شود.

با توجه به نکات یاد شده، رشته ورزشی هوگام یا استراگوس این قابلیت را دارد تا در کلیه سطوح همگانی، تربیتی، قهرمانی و حتی حرفه‌ای جریان داشته باشد. از طرفی، تحلیل و بررسی این رشته ورزشی که در مجموعه فدراسیون ورزش همگانی قرار دارد، به‌نوعی برندسازی برای کشور ایران در میادین بین‌المللی است؛ چرا که این رشته ورزشی به موازات فعالیت در داخل کشور، فعالیت‌های رو به ازدیادی در خارج از کشور نیز دارد. بنابراین تحلیل جامع این رشته ورزشی ضروری به نظر می‌رسد و از اهمیت فراوانی برخوردار است. همچنین با توجه به به اینکه تا کنون در حوزه اشاعه ورزش‌های مربوط به امداد و نجات و توسعه این ورزش‌ها به‌ویژه رشته ورزشی هوگام تحقیقی صورت نگرفته و عدم انجام پژوهش‌های کافی در این حوزه خلاءهای تحقیقاتی به‌وجود آورده است، انجام این تحقیق در زمره تحقیقات نو و بدیع محسوب می‌گردد. همچنین از آنجاکه پرداختن به مقوله توسعه ورزش‌های نوین از جمله رشته ورزشی هوگام جهت کمک به مراکز جمعیت هلال احمر و بحران‌های ناشی از سیل و زلزله در ایران و همچنین وجود ظرفیت‌های مناسب توسعه این رشته ورزشی در سطح کشور جهت شرکت در رویدادهای بین‌المللی از اهمیت بسزایی برخوردار است، توسعه این رشته ورزشی علاوه بر کارکردهای حوزه سلامت و بهداشت و تأمین آمادگی و جسمانی

¹ De Bosscher

² Dowling

افراد و شهروندان جامعه می‌تواند به‌عنوان یک پتانسیل در حوزه بحران‌های طبیعی و حتی بحران‌های موجود در ورزشگاه‌ها محسوب گردد. توجه مسئولان حوزه ورزش به توسعه رشته ورزشی هوگام و تعامل وزارت ورزش و جوانان و جمعیت هلال‌احمر جهت اشاعه این رشته ورزشی در میادین ملی و بین‌المللی کمک شایانی به هردو نهاد می‌کند تا در بزنگاه‌های مختلف که بحرانی گریبان‌گیر جامعه و حتی جامعه ورزشی می‌گردد، از ظرفیت‌های این رشته ورزشی استفاده گردد. بدین ترتیب تحقیق حاضر در صدد است تا با ارائه الگوی بهینه توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در امداد و نجات، به سؤالات زیر پاسخ دهد: الگوی پارادایمی توسعه رشته ورزشی هوگام با به رویکرد تسهیل در مدیریت امداد و نجات چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

هدف از تحقیق حاضر، ارائه الگوی توسعه رشته ورزشی استراگوس (هواگام) با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران می‌باشد. تحقیق حاضر از منظر پارادایم از نوع تحقیقات پست‌مدرن است که محقق با رویکرد فلسفی پست‌مدرن، دغدغه‌های حاکم بر حوزه مدیریت اثربخش امداد و نجات را با استفاده از توسعه رشته ورزشی هوگام مورد واکاوی قرار داد و رویکرد کیفی را برای تحقیق خود برگزید. راهبرد تحقیق مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد و تاکتیک مورد استفاده تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده با خبرگان تحقیق بود. جامعه آماری این تحقیق را خبرگان حوزه مدیریت ورزشی، مدیریت بحران و رشته ورزشی هوگام تشکیل می‌دادند که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند تعداد ۱۶ نفر به‌عنوان حجم نمونه در نظر گرفته شدند. روش جمع‌آوری داده‌ها در این تحقیق مصاحبه بود؛ بدین صورت که در طی یک فرایند ۴ ماهه مصاحبه‌ها به‌صورت عمیق و نیمه‌ساختاریافته به‌منظور پاسخگویی به سؤالات تحقیق انجام گرفت و تا زمان رسیدن به اشباع نظری متوقف گردید. در این زمینه بورگو، داگلاس و آم‌لینک^۱ (۲۰۰۹) در مطالعه خود بیان داشتند که در مصاحبه‌های عمیق قبل از رسیدن به نقطه اشباع به ۲۵ نفر شرکت‌کننده نیاز داریم. در عمل، مفهوم اشباع نظری و بازده نزولی که در نمونه‌گیری کیفی مدنظر هستند، باید با محدودیت‌های زمان، پول و سایر عوامل در نقطه تعادل قرار گیرند (بورگو و همکاران، ۲۰۰۹). جدول ۱، جایگاه و موقعیت شغلی، تعداد کدهای استخراج‌شده و پست زمانی افراد مشارکت‌کننده در تحقیق را نشان می‌دهد:

¹ Borrego, Douglas & Amelink

تدوین الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران

جدول ۱: فهرست مصاحبه‌شونده‌ها در مرحله کیفی

ردیف	سطح تحصیلات	رشته تحصیلی	پست و سمت
محمدرضا ادهم	دکتری اقتصاد	اقتصاد	مشاور اقتصادی و نائب رئیس ورزش امدادی هوگام ایران
محمد حامی	دکتری	مدیریت ورزشی	عضو هیات رئیسه هوگام ایران؛ عضو هیئت علمی دانشگاه
وحید شجاعی	دکتری	مدیریت ورزشی	عضو هیات رئیسه هوگام ایران ، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد ساری
سیدجمال هاشمی	کارشناسی ارشد	مدیریت دولتی	رئیس کمیته امداد ساحلی جمعیت هلال احمر مازندران
نسرتین حق شناس	دکتری	مدیریت ورزشی	نائب رئیس بانوان هوگام ایران
علی عمرانی	دکتری	مدیریت	عضو هیات علمی و معاون دانشگاه علامه امینی - مازندران
معصومه کامرانی	دکتری	پزشک متخصص عفونی	عضو کارگروه امداد و نجات هوگام ایران
حسین رنجبر	کارشناسی ارشد	سوانح	رئیس کمیته مسابقات هوگام ایران و آتش نشان
مرتضی مسافری	کارشناسی ارشد	معماری	رئیس کمیته داوران هوگام ایران
ندا علی نیا	کارشناسی ارشد	حقوق	عضو کارگروه حقوقی هوگام ایران
مرتضی عزتی	کارشناسی ارشد	مدیریت ورزشی	دبیر کمیته هوگام ایران
عباس عباسعلی زاده	کارشناس	تربیت بدنی	عضو کارگروه طراحی مسیر هوگام ایران ، امداد گر، آتش نشان
اصغر زند	کارشناسی	غواصی	رئیس دپارتمان امداد و نجات هوگام ایران
حمید امیری	دکتری	مدیریت ورزشی	مدیر اداره کل ورزش و جوانان خراسان جنوبی، عضو کارگروه امداد و نجات ایران
سیدرضا حسینی	کارشناس	سوانح	کارشناس رسمی دادگستری، عضو دپارتمان امداد و نجات هوگام ایران
ایمان عابدی	کارشناس ارشد	مکانیک	قهرمان کشوری ورزش هوگام

به منظور تایید و روایی مصاحبه‌های انجام شده، ابتدا انتخاب افراد نمونه از اقشار مختلف درگیر در صنعت ورزش کشور (با تایید گروه پژوهش) و استفاده از منابع مکتوب و معتبر، مشارکت همکاران پژوهش و افراد با تجربه در پژوهش کیفی (با توجه به پیشینه پژوهش آن‌ها) در روند انجام مصاحبه‌ها و تحلیل داده‌ها، استفاده از روش‌های مصاحبه، کتابخانه و جستجو در اینترنت، در طول پژوهش برای جمع‌آوری حداکثر داده‌ها با توجه به نظر پارکر و پیتنی (۲۰۰۹) در سه بعد منابع داده متعدد، تحلیل‌گران متعدد و روش‌های متعدد در نظر گرفته شد. به منظور سنجش پایایی محاسبه‌ها از روش پایایی استرنلر^۱ (۲۰۰۶)

¹ Sternler

استفاده گردید؛ بدین صورت که دو نفر در فاصله زمانی متفاوت اقدام به کدگذاری متون و مصاحبه‌های انجام‌شده نمودند و پس از آن تفاوت و اشتراک کدهای با یکدیگر و مطابق با فرمول روش باز آزمایی استملر مور محاسبه قرار گرفت و از آنجا که پایایی ۳ مصاحبه بیشتر از ۰/۶۰ بود، لذا مصاحبه‌های تحقیق از پایایی لازم برخوردار بودند. جدول ۲ نتایج مربوط به پایایی باز آزمون را نشان می‌دهد:

جدول ۲: محاسبه پایایی مصاحبه‌ها به روش باز آزمون

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی باز آزمون (درصد)
۱	P 4	۳۳	۲۸	۵	۸۴/۸۵
۲	P 12	۴۱	۳۴	۷	۸۲/۹۳
۳	P 9	۳۵	۳۰	۵	۸۵/۷۱
	کل	۱۰۹	۹۲	۱۷	۸۴/۴۰

در ادامه به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از کدگذاری باز، محوری و گزینشی جهت دست‌یابی به مفاهیم و مقولات (شامل شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها) استفاده گردید و در نهایت مدل کیفی مدیریت اثربخش امداد و نجات در حوادث طبیعی با استفاده از توسعه رشته ورزشی استراوس (هوگام) صورت گرفت.

یافته‌های پژوهش

پس از تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها، روند خردکردن، مقایسه‌کردن، مفهوم‌پردازی کردن و مقوله‌بندی کردن داده‌ها، با محوریت مفهوم‌سازی شکل گرفت. کدهای استخراج‌شده در مرحله اول از کدگذاری باز در نظریه داده‌بنیاد استفاده شد. در مجموع ۴۲۶ کد اولیه از مجموع ۱۶ مصاحبه کشف و شناسایی گردید که پس از بررسی کدهای اولیه و حذف کدهای دارای همپوشانی معنایی، در نهایت ۳۸۳ گزاره اولیه شناسایی گردید. کدگذاری محوری، مرحله دوم تجزیه و تحلیل در نظریه‌پردازی بنیادی است. هدف از این مرحله، برقراری رابطه بین مقوله‌های تولید شده در مرحله کدگذاری باز است. این کار (عمل) بر اساس مدل پارادایم انجام می‌شود و به نظریه‌پرداز کمک می‌کند تا فرایند تئوری را به سهولت انجام دهد. اساس فرایند ارتباط‌دهی در کدگذاری محوری بر بسط و گسترش یکی از مقوله‌ها قرار دارد. در پژوهش حاضر، در مرحله کدگذاری محوری، تعداد ۱۱۸ مفهوم و ۲۳ مقوله، شناسایی شد. در گروه‌بندی کدها، کدهای محوری مستخرج از مصاحبه‌ها گروه‌بندی شده و سپس گروه‌های ایجادشده با یکدیگر مقایسه

تدوین الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران

گردیدند تا گروه‌های اصلی و ابعاد هر یک شناسایی و استخراج گردد. البته در این مرحله، مراجعه به ادبیات نظری پژوهش کمک زیادی به هرچه دقیق‌تر شدن گروه‌بندی‌ها کرد. بنابراین مطابق با جدول ۳ شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر و راهبردهای اثرگذار بر مدیریت اثربخش امداد و نجات در حوادث طبیعی با استفاده از توسعه رشته ورزش هوگام به شرح جدول زیر است:

سازه	مقوله اصلی	مفاهیم	کدهای اولیه
۳-۱-۲-۳			علاقه به توسعه ورزش
		نیازهای روان‌شناختی	بالارفتن احساس سرخوشی
	تأمین نیازهای پایه‌ای		پاسخ به نیازهای روان‌شناختی
		نیازهای حرکتی	فعالیت ورزشی هدفمند
			تأمین نیازهای حرکتی
			یادگیری مهارت‌های متنوع
	تأمین نیازهای امدادی	مهارت‌های امدادی	آمیختن با مهارت‌های امدادی
			افزایش نیاز به مهارت‌های امدادی
			توسعه برند شخصی
	توسعه برندینگ شخصی	ویژه‌سازی	خلاقیت و نوآوری فردی
			روحیه ماجراجویی
			هیجان خواهی
			بسترسازی جهت توسعه ورزش حرفه‌ای
تسهیل‌کنندگی	بسترسازی	بسترسازی جهت توسعه ورزش قهرمانی	
		ابزاری برای توسعه ورزش تفریحی	

درگیر کردن همه سنین

درگیر کردن خانواده‌ها

همگانی کردن

تناسب برای همه اقشار و اصناف

همه‌پسند بودن

قابلیت فعالیت در همه سطوح

دسترسی

سهل‌الوصول بودن برای همه

نافرمانی مدنی جوانان از نسل گذشته

نیاز به فعالیت‌های اوقات فراغتی نزد

شهروندان

فرهنگ جامعه

آگاهی پرشتاب شهروندان از تغییرات

جدید

نرخ پایین سرانه ورزشی

عوامل فرهنگی اجتماعی

اقبال پایین نسبت به ورزش‌های بومی

سستی

فرهنگ ورزش

شرایط زمینه‌ای

رویگردانی از ورزش‌های برخوردی

نمایش مقطعی از جشنواره‌های ورزشی

بی‌روتنی

دغدغه حاکمیت ورزش به توسعه ورزش

همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای

نبود تفکر سیستمی

نگرش مسئولان

عوامل حاکمیتی

پایبندی ضعیف مدیران به برنامه‌های جامع

توسعه

تدوین الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران

نبود سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی جامع

یکپارچه

نظارت و کنترل

وجود استانداردهای چندگانه

ارزیابی، نظارت و کنترل نامناسب

هزینه بالای مشارکت در برخی از رشته‌ها

رکود توری حاکم بر اقتصاد کشور

شاخص‌های اقتصادی

انگیزه پایین سرمایه‌گذاران جهت مشارکت

هزینه بالای ساخت اماکن و فضاهای

ورزشی

عوامل اقتصادی

تبدیل ورزش به کالای لوکس

اقتصاد و ورزش

روشن بودن چشم‌انداز اقتصادی

ورزش‌های مدرن

بحران انسانی در جهان

نبود ارتباطات روشن بین‌المللی

ارتباطات بین‌المللی

پایین بودن نرخ امنیت بهداشتی

سیاست‌های سازمان‌های جهانی

ضعف بستر فناوری

ریسک امنیت ارتباطی

هزینه بالای زیرساخت‌های فناور-محور

زیرساخت‌های فناوری

محیط فناوری

نبود همایش‌ها و سمینارهای تولید ایده و

کارآفرینی

نگرش بهره‌برداری قیّم مآبانه از ورزش		
ورود سیاسیون	دخالت سیاست با رویکرد منفی در حوزه ورزش	
عوامل سیاسی	عدم ثبات سیاست‌گذاری در عرصه ورزش	
تصمیم‌سازی	اضمحلال تدریجی برخی از رشته‌های مدال‌آور	
	سفارش آیات و روایات به ورزش	
سوق‌دهنده فرهنگی	وجود اساطیر ورزشی ایرانی - اسلامی	
	وجود اشعار آیینی و حماسی	
عامل فرهنگی	تحجر و مقدس‌مآبی	
مانع فرهنگی	تغییر سبک زندگی شهروندان	
	نگرش بزرگ‌پنداری اجنبی و بها ندادن به سرمایه‌های ملی	
عوامل مداخله‌گر	ساختار آرمان شهرهای فعالیت بدنی	
	سازگاری هوگام با محیط‌زیست	
سوق‌دهنده محیطی	قابلیت مشارکت فعال بدون توجه به اقلیم	
عامل محیطی	آلودگی هوا	
مانع محیطی	عدم ثبات سیاست‌های زیست‌محیطی	
	آلودگی آب	
عامل مدیریتی	سوق‌دهنده مدیریتی کلان	نگرش مثبت حاکمیت به توسعه ورزش

تدوین الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران

هوش راهبردی در حوزه ورزش		
نگرش بهره‌مندی از تفکر جمعی		
مدیریت نامناسب سرمایه‌های انسانی		
بی‌توجهی به فرآیند استعدادیابی و استعداد	مانع مدیریتی کلان	
پروزی		
عدم توجه به اهمیت برند سازی		
استقرار مدیریت دانش در عرصه ورزش		
تقدم رویکرد آینده‌پژوهی و آینده‌نگاری		
در ورزش	راهبردهای راهبردی	
داشتن رویکرد سیستمی به ورزش دیروز؛		
امروز؛ فردا		
	توسعه بینش راهبردی	
تزریق تفکر و فلسفه هوگام به لایه‌های		
زیرین جامعه		
تزریق فلسفه هوگام به مدارس	راهبردهای عملیاتی	راهبردها
حمایت از پارک‌های فناوری در حوزه		
ورزش		
توسعه مکانیسم‌های برند سازی شخصی،		
سازمانی و ملی		
تسهیل ورود بخش خصوصی به عرصه	زیرساخت‌ها	توسعه ساختاری
ورزش		
توسعه نظام باشگاه‌داری		

توسعه ساختاری نظام حقوق و مقررات

ورزش

بهبود نظام آموزش منابع انسانی در ورزش

آموزش و پژوهش   بهبود نظام پژوهش منابع انسانی در ورزش

توسعه فرهنگ توجه به فنون روان‌شناختی

اهمیت دادن به سرمایه‌های فکری و

روان‌شناختی

توسعه منابع انسانی

توسعه فلسفه حرفه‌ای گری در ورزش

حرفه‌ای گری

استقرار نظام ارزیابی عادلانه مبتنی بر

سیستم تشویق

سرمایه‌گذاری جهت جذب متخصصان و

پژوهشگران ورزش

تخصصی‌تر شدن دانشکده‌های ورزش

توسعه پژوهشکده‌های علوم ورزشی

توسعه مطالعات تطبیقی بین ورزش ایران

و کشورهای پیشرو

فرایندهای توسعه

توسعه علمی

توسعه رابطه راهبردی دانشگاه و بدنه

ورزش

پیگیری عملیاتی سازی یافته‌های علمی و

پژوهشی

توسعه کارآفرینی ورزشی

پرورش محقق

تدوین الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران

بازنگری نظام آموزشی و برنامه‌ریزی

درسی علوم ورزش

تشویق محققان علوم ورزشی

توسعه علوم بین‌رشته‌ای با محوریت

ورزش

طراحی استانداردهای علمی برای

دانشجویان علوم ورزشی

نتایج جدول نشان می‌دهد که ۵ مقوله اصلی شامل تأمین نیازهای پایه‌ای، تأمین نیازهای امدادی، توسعه برندینگ شخصی، تسهیل‌کنندگی و همه‌پسندبودن و ۷ مفهوم شامل نیازهای روان‌شناختی و نیازهای حرکتی، مهارت‌های امدادی، ویژه‌سازی، بسترسازی، همگانی‌کردن و دسترسی به عنوان مقولات شرایط علی، ۶ مقوله اصلی شامل عوامل فرهنگی اجتماعی، عوامل حاکمیتی، عوامل اقتصادی، محیط جهانی، محیط فناوری و عوامل سیاسی قانون‌گذاری و ۱۰ مفهوم فرهنگ جامعه و فرهنگ ورزش، نگرش مسئولان، نظارت و کنترل، شاخص‌های اقتصادی و اقتصاد و ورزش، ارتباطات بین‌المللی، زیرساخت‌های فناوری، ورود سیاسیون و تصمیم‌سازی به عنوان شرایط زمینه‌ای، ۳ مقوله اصلی عامل فرهنگی، محیطی و مدیریتی و ۶ مفهوم شامل عوامل سوق‌دهنده فرهنگی، مانع فرهنگی، سوق‌دهنده محیطی، مانع محیطی، سوق‌دهنده مدیریتی کلان و مانع مدیریتی کلان به عنوان شرایط مداخله‌گر موثر بر توسعه ورزش هوگام کشف و شناسایی گردید. همچنین ۴ مقوله فرعی شامل توسعه بینش راهبردی، توسعه ساختاری، توسعه منابع انسانی و توسعه علمی و ۷ مفهوم شامل راهبردهای راهبردی، راهبردهای عملیاتی، زیرساخت‌ها، آموزش و پژوهش، حرفه‌ای‌گری و فرایندهای توسعه، پرورش محقق به عنوان راهبردهای توسعه ورزش هوگام با رویکرد امداد و نجات وجود دارد.

با توجه به تحلیل محتوی مصاحبه‌های انجام‌شده و فرایند کدگذاری باز و محوری، پیامدهای مدیریت اثربخش امداد و نجات با رویکرد توسعه رشته ورزشی هوگام در جدول ۴ تبیین شده است:

جدول ۴: نتایج کدگذاری ۳ مرحله‌ای دریافتی از فرایند مصاحبه برای پیامدها

سازه اصلی	مقوله اصلی	مفهوم	کدهای اولیه
			افزایش انسجام درون‌رشته‌ای
			افزایش توان رقابتی
	پیامدهای حرفه‌ای	توسعه اخلاق حرفه‌ای	
		توسعه برند هوگام	
		تعالی حرفه‌ای فعالین در هوگام	
	پیامدهای درون رشته‌ای	ارتقای فرهنگ مشارکت	
		ارتقای شایسته‌سالاری	
		ارتقای فرهنگ احساس مسئولیت اجتماعی	
	پیامدهای آرمانی	ارتقای امید به زندگی	
پیامدها		ارتقای ارزش افزوده انسانی	
		ارتقای وفاق ملی	
		کاهش آسیب‌پذیری در برابر رقبا	
		ایجاد تصور مثبت از ورزش‌های نوین	
	پیامدهای توسعه‌ای	افزایش تعامل فدراسیون و مراکز علمی	
	پیامدهای برون رشته‌ای	افزایش رضایت شغلی	
		توسعه خوش‌نامی ورزش ملی	
		درگیری احساسی و عاطفی مخاطبان	
	پیامدهای اقتصادی اجتماعی	توسعه سرمایه اجتماعی	

تدوین الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران

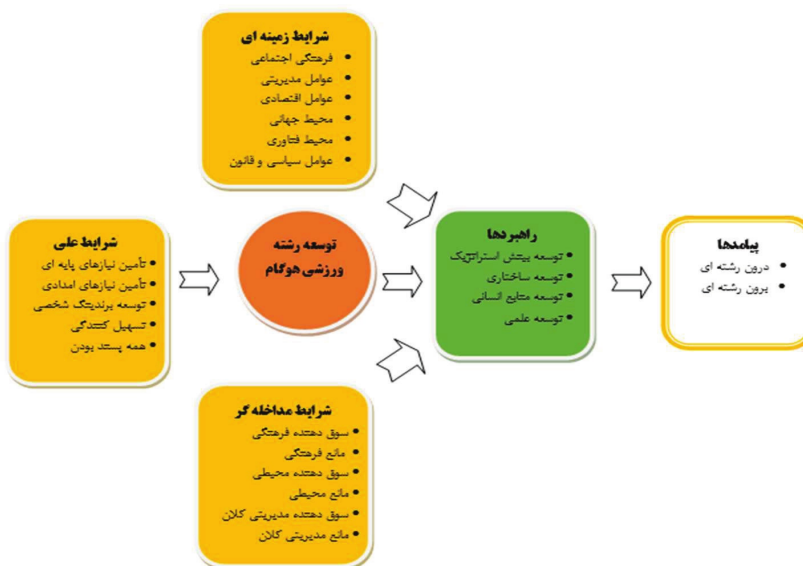
جذب حامی مالی و شرکای اقتصادی

کاهش ناهنجاری‌های اجتماعی

توسعه شادکامی در بین شهروندان

پویایی اقتصاد ورزش ملی

نتایج جدول نشان می‌دهد دو مقوله اصلی پیامدهای درون‌رشته‌ای و برون‌رشته‌ای که شامل مفاهیمی چون: پیامد حرفه‌ای، پیامدهای آرمانی، پیامدهای توسعه‌ای و پیامدهای اقتصادی اجتماعی کشف و شناسایی گردید. در نهایت، مدل پارادایمی توسعه ورزش هوگام در ایران برابر شکل ۱ توسعه داده شد؛ مدلی که شامل شرایط علی و زمینه‌ای، پدیده اصلی، شرایط مداخله‌گر و راهبردها و اقدامات و پیامدهاست.

شکل ۱: پارادایم داده‌بنیاد در زمینه توسعه ورزش هوگام با رویکرد امداد و نجات

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از تحقیق حاضر، ارائه الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران می‌باشد. نتایج حاصل از کدگذاری محوری سطح دوم شرایط علی مؤثر بر مدل توسعه ورزش هوگام در ایران نشان داد که ۵ مقوله اصلی شامل تأمین نیازهای پایه‌ای، تأمین نیازهای امدادی، توسعه برندینگ شخصی، تسهیل‌کنندگی و همه‌پسندبودن و ۷ مفهوم شامل نیازهای روان‌شناختی و نیازهای حرکتی، مهارت‌های امدادی، ویژه‌سازی، بسترسازی، همگانی‌کردن و دسترسی می‌باشد این بافته با نتیجه

کای و همکاران (۲۰۱۲) همسوست. آنها توجه به ورزش همگانی را به عنوان فعالیت‌های بدنی و خدماتی که رضایت عمومی افراد را برای اجرای ورزش‌های همگانی ایجاد می‌نماید و نیازهای مردم را در همه جنبه‌ها رعایت می‌کند و مبنای آن مردم‌محوری است، یادآور شدند. البته برای هر فرد این خدمات به صورت برابر قابل دسترس می‌باشد و همه شهروندان از فرصت‌های خدمات برابر ورزش همگانی برخوردارند و در آن سهیم می‌باشند. علاقه به توسعه ورزش، بالا رفتن احساس سرخوشی و پاسخ به نیازهای روان‌شناختی از حمله نیازهای روان‌شناختی ورزشکاران هوگام می‌باشد. از سویی، فعالیت ورزشی هدفمند و تأمین نیازهای حرکتی از جمله شاخص‌هایی است که می‌تواند به عنوان شاخص‌های حول محور نیازهای حرکتی در توسعه رشته ورزشی هوگام جهت تسهیل امداد و نجات در ایران کمک کند. همچنین جهت تأمین نیازهای امدادی نیاز به مهارت‌های امدادی ورزشکاران رشته هوگام می‌باشد که با یادگیری مهارت‌های متنوع، آمیختن با مهارت‌های امدادی و افزایش نیاز به مهارت‌های امدادی می‌تواند در تسهیل مدیریت امداد و نجات متمر ثمر واقع گردد. ورزش همگانی، جنبش جهانی همگانی کردن ورزش‌های تفریحی است. امروزه همگانی کردن ورزش‌های تفریحی به یکی از وظایف دولت‌ها تبدیل شده است. نتایج حاصل از کدگذاری محوری سطح دوم شرایط زمینه‌ای مؤثر بر مدل توسعه ورزش هوگام در ایران جهت تسهیل در مدیریت امداد و نجات در ایران نشان داده که ۶ مقوله فرعی شامل عوامل فرهنگی اجتماعی، عوامل مدیریتی، عوامل اقتصادی، محیط جهانی، محیط فناوری و عوامل سیاسی قانون‌گذاری و ۱۰ مفهوم فرهنگ جامعه و فرهنگ ورزش، نگرش مسئولان، نظارت و کنترل، شاخص‌های اقتصادی و اقتصاد و ورزش، ارتباطات بین‌المللی، زیرساخت‌های فناوری، ورود سیاسیون و تصمیم‌سازی وجود دارد. این یافته همسو با نتیجه کیم و والکر (۲۰۱۱)، پرایاک و همکاران (۲۰۱۲) و کلارک (۲۰۲۱) می‌باشد. آن‌ها با تأکید بر نقش تأثیرات منفی اجتماعی – روانی مانند مسائل امنیتی و بی‌نظمی‌ها در برخی از رویدادها، هشدار دادند که برنامه‌ریزان باید به این مقولات توجه داشته باشند. دغدغه حاکمیت ورزش به توسعه ورزش همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای، نبود تفکر سیستمی و پایبندی ضعیف مدیران به برنامه‌های جامع توسعه از شاخص‌های مربوط به نگرش مسئولان حوزه ورزش است که به بدنه حاکمیت در پیشبرد توسعه ورزش هوگام کمک خواهند کرد. از حمله شاخص‌هایی که منوط به نظارت و کنترل از سوی عوامل حاکمیتی می‌باشد، نبود سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی جامع یکپارچه، وجود استانداردهای چندگانه و ارزیابی، نظارت و کنترل نامناسب است که با در نظر گرفتن این موانع می‌توان به توسعه رشته هوگام جهت تسهیل در فرایند امداد و نجات کمک کرد. این یافته با نتایج پژوهش سکین (۲۰۰۴) همسو می‌باشد که در تحقیق خود اظهار داشت نگرانی‌های عموم جامعه و رسانه‌های اجتماعی به عنوان ابزار اطلاعاتی که به دنبال نظارت، کنترل و مدیریت حوادث و بحران‌ها هستند، هزینه بالای مشارکت در برخی از رشته‌ها، رکود توریسم حاکم بر اقتصاد کشور، انگیزه پایین سرمایه‌گذاران جهت مشارکت، هزینه

تدوین الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران

بالای ساخت اماکن و فضاهای ورزشی، تبدیل ورزش به کالای لوکس و روشن بودن چشم انداز اقتصادی ورزش های مدرن از شاخص هایی است که در محور شاخص های اقتصادی و تعامل اقتصاد با ورزش به مقوله توسعه ورزش هوگام انسجام می بخشد. یکی دیگر از مباحثی که به عنوان یک مقوله بستر ساز مدنظر است، محیط جهانی می باشد. این محیط در قالب ارتباطات بین المللی از طریق وجود بحران های انسانی در جهان، نبود ارتباطات روشن بین المللی، پایین بودن نرخ امنیت بهداشتی و سیاست های سازمان های جهانی می تواند مورد توجه قرار گیرد. بدون تردید، محیط فناوری نیز با گسترش زیرساخت های فناوری به مقابله با ضعف بستر فناوری، ریسک امنیت ارتباطی، هزینه بالای زیرساخت های فناوری محور و نبود همایش ها و سمینارهای تولید ایده و کارآفرینی خواهد پرداخت. یکی دیگر از عوامل و شرایط زمینه ای مهم و قابل ذکر، عوامل سیاسی است که در دو بعد ورود سیاسیون و تصمیم سازی با استفاده از رویکردهایی مانند نگرش بهره برداری قیم مآبانه از ورزش، دخالت سیاست با رویکرد منفی در حوزه ورزش، عدم ثبات سیاست گذاری در عرصه ورزش و اضمحلال تدریجی برخی از رشته های مدال آور مانع توسعه می گردد که توجه به این شاخص ها می تواند به اشاعه ورزش هوگام جهت تسهیل در امداد و نجات کمک شایانی نماید. از سویی، نرخ پایین سرانه ورزشی، اقبال پایین نسبت به ورزش های بومی سنتی، رویگردانی از ورزش های برخوردی و نمایش مقطعی از جشنواره های ورزشی بی رونق می تواند در قالب مفهوم فرهنگ ورزش از جمله عوامل فرهنگی اجتماعی جهت تسهیل در امداد و نجات محسوب گردد. نتایج حاصل از کدگذاری محوری سطح دوم، شرایط مداخله گر مؤثر بر مدل توسعه ورزش هوگام در ایران را نشان داد که در آن ۴ مقوله اصلی عامل فرهنگی، مدیریتی و محیطی و ۶ مقوله اصلی شامل عوامل سوق دهنده فرهنگی، مانع فرهنگی، سوق دهنده محیطی، مانع محیطی، سوق دهنده مدیریتی کلان و مانع مدیریتی کلان وجود دارد. توجه به شاخص هایی چون: سفارش آیات و روایات به ورزش، وجود اساطیر ورزشی ایرانی- اسلامی، وجود اشعار آیینی و حماسی، دوری از تحجر و مقدس مآبی، تغییر سبک زندگی شهروندان و نگرش بزرگ پنداری اجنبی و بها ندادن به سرمایه های ملی از جمله سوق دهنده های فرهنگی و موانع فرهنگی محسوب می گردد. از سوق دهنده های مدیریتی کلان می توان به نگرش مثبت حاکمیت به توسعه ورزش، هوش راهبردی در حوزه ورزش، نگرش بهره مندی از تفکر جمعی اشاره کرد و از شاخص های موانع مدیریتی کلان جهت توسعه رشته ورزشی هوگام می توان به مدیریت نامناسب سرمایه های انسانی و بی توجهی به فرآیند استعدادیابی و استعدادپروری و عدم توجه به اهمیت برند سازی اشاره کرد. نتایج حاصل از کدگذاری محوری سطح دوم راهبردهای توسعه ورزش هوگام در ایران نشان داد که ۴ مقوله فرعی شامل توسعه پیش راهبردی، توسعه ساختاری، توسعه منابع انسانی و توسعه علمی و ۷ مفهوم شامل راهبردهای راهبردی، راهبردهای عملیاتی، زیرساخت ها، آموزش و پژوهش، حرفه ای گری، فرایندهای توسعه و پرورش محقق وجود دارد. استقرار

مدیریت دانش در عرصه ورزش، تقدم رویکرد آینده‌پژوهی و آینده‌نگاری در ورزش و داشتن رویکرد سیستمی به ورزش دیروز؛ امروز؛ فردا از راهبردی است که به توسعه بیش راهبردی جهت توسعه رشته امدادی هوگام کمک خواهد کرد. از طرفی، تزریق تفکر و فلسفه هوگام به لایه‌های زیرین جامعه، تزریق فلسفه هوگام به مدارس و حمایت از پارک‌های فناوری در حوزه ورزش از راهبردهای عملیاتی جهت توسعه بیش راهبردی محسوب می‌گردد. به‌منظور توسعه ساختاری در این رشته ورزشی باید به زیرساخت‌ها توجه شود. توجه به زیرساخت‌ها شامل توسعه مکانیسم‌های برندسازی شخصی، سازمانی و ملی، تسهیل ورود بخش خصوصی به عرصه ورزش، توسعه نظام باشگاه‌داری، توسعه ساختاری نظام حقوق و مقررات ورزش می‌باشد. یکی دیگر از مقولات اصلی راهبردهای توسعه هوگام جهت تسهیل در امداد و نجات، توسعه منابع انسانی می‌باشد که به‌واسطه آموزش و پژوهش و حرفه‌ای‌گری در این امر سهیم است. توجه به شاخص‌هایی همچون بهبود نظام آموزش منابع انسانی در ورزش، بهبود نظام پژوهش منابع انسانی در ورزش، توسعه فرهنگ توجه به فنون روان‌شناختی، اهمیت‌دادن به سرمایه‌های فکری و روان‌شناختی، توسعه فلسفه حرفه‌ای‌گری در ورزش، استقرار نظام ارزیابی عادلانه مبتنی بر سیستم تشویق و سرمایه‌گذاری جهت جذب متخصصان و پژوهشگران ورزش می‌تواند به توسعه رشته هوگام جهت تسهیل در امداد و نجات کمک کند. از دیگر مقولاتی که مستلزم توجه ویژه می‌باشد، توسعه علمی است که با استفاده از محورهای فرایندهای توسعه شامل شاخص‌هایی چون توسعه پژوهش‌کده‌های علوم ورزشی، توسعه مطالعات تطبیقی بین ورزش ایران و کشورهای پیشرو، توسعه رابطه راهبردی دانشگاه و بدنه ورزش در جهت تسهیل امداد و نجات با استفاده از توسعه ورزش هوگام مثمر ثمر خواهد بود. نتایج حاصل از کدگذاری محوری سطح دوم پیامدهای توسعه ورزش هوگام در ایران نشان داده که ۲ مقوله اصلی شامل پیامدهای درون رشته‌ای و پیامدهای برون‌رشته‌ای و مفاهیمی چون پیامد حرفه‌ای، پیامدهای آرمانی، پیامدهای توسعه‌ای و پیامدهای اقتصادی اجتماعی کشف شده است.

نهادینه‌کردن ورزش هوگام در جامعه سبب کارکردها و پیامدهایی غنی است که با افزایش مشارکت جامعه به ورزش همگانی از منظر اجتماعی، بسیاری از آسیب‌ها، معضلات، بزهکاری و ناهنجاری‌های اجتماعی کاسته و از آن پیشگیری خواهد شد. از منظر اقتصادی، کاهش هزینه‌های درمان و افزایش بهره‌وری در سازمان‌ها و بالا بردن راندمان کاری را فراهم می‌نماید و با داشتن جامعه و مردم سالم، کشور در مجامع بین‌المللی به‌عنوان الگو قلمداد خواهد شد و سبب حل بسیاری از مشکلات سیاسی و اقتصادی کشور در حوزه بین‌الملل خواهد شد. همچنین توجه به پیامدهای حرفه‌ای با استفاده از افزایش انسجام درون‌رشته‌ای، افزایش توان رقابتی، توسعه اخلاق حرفه‌ای، توسعه برند هوگام و تعالی حرفه‌ای فعالان در هوگام دست‌یافتنی است. پیامدهای آرمانی از طریق ارتقای فرهنگ مشارکت، ارتقای شایسته‌سالاری، ارتقای فرهنگ احساس

تدوین الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران

مسئولیت اجتماعی، ارتقای امید به زندگی، ارتقای ارزش افزوده انسانی و ارتقای وفاق ملی به تسهیل در امداد و نجات توسط اشاعه ورزش هوگام کمک خواهد نمود. توسعه ورزش همگانی و پرورشی از یک طرف و پرورش و توسعه ورزشکاران نخبه، از طرف دیگر از موضوعات مهم در تحقیقات پژوهشگران علوم ورزشی است که در این تحقیقات بر عوامل تأثیرگذار بر موفقیت و عملکرد ورزشکاران آماتور و نخبه تأکید می شود (دی بوسچر و همکاران، ۲۰۰۹). رشته ورزشی ای که محور بحث در این تحقیق است، رشته ورزشی نوپایی به نام «هوگام» (استراگوس) می باشد. هوگام رشته ای است امدادی و ترکیبی که توسط محقق تأسیس شده و در سطوح همگانی، تفریحی و قهرمانی قابلیت عملیاتی شدن دارد. در این تحقیق به عوامل مؤثر بر توسعه این رشته ورزشی و اثربخشی فعالیت در این رشته بر برخی ویژگی های روان شناختی افراد فعال در این رشته ورزشی پرداخته خواهد شد. وزارتخانه های آموزش و پرورش، آموزش عالی، بهداشت و درمان و ورزش و جوانان، نیروهای مسلح و کلیه نهادهای دولتی و خصوصی باید کارکنان و جامعه هدف خود را به ورزش ترغیب کنند و با وحدت رویه ای خاص به تعالی بخشی جامعه و رسیدن به سرمنزل مقصود که افزایش مشارکت عموم در ورزش هوگام است دست یابند. از متولیان خاص ورزش هوگام می توان وزارت ورزش و جوانان و فدراسیون ورزش های همگانی را نام برد که نقش سیاست گذاری در تدوین سیاست های کلان و نظارت بر ایجاد وحدت رویه را دارند. از طرفی، عدم ثبات شرایط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی نیز موانع توسعه ورزش هوگام را به دنبال خواهد داشت. زمانی که شرایط اقتصادی جامعه ثبات نداشته باشد، ورزش هوگام به دلیل اولویت داشتن تأمین نیازهای فیزیولوژیک و امنیت، در سبد خانوار قرا نمی گیرد. با وجود اقتصاد پویا، ورزش همگانی نیز در اولویت های سبد خانوار قرار خواهد قرار گرفت. فراهم کردن شرایط حضور بانوان نیز در توسعه ورزش هوگام مؤثر است و با فراهم کردن بسترهای لازم برای حضور بانوان که نیمی از جمعیت کشور و محوریت خانواده ها را تشکیل می دهند، موجبات ترغیب خانواده ها به ورزش همگانی فراهم می شود. در توسعه ورزش هوگام دو لایه باید به طور ویژه نگریسته شود: اول، ایجاد نگرش درونی افراد جامعه و دوم، ایجاد نگرش و درک درست از تأثیرها و کارکردهای غنی ورزش هوگام در مسئولان و سیاست گذاران. با ایجاد لایه اول، نیازهای زیرساختی سخت افزاری و نرم افزاری و منابع مالی منابع مالی و بودجه متناسب با نرخ رشد جمعیت و نوع شناختی جمعیت برجسته خواهد شد و با تغییر نگرش سیاسیون و سیاست گذاران این نیازها تأمین خواهد شد. سازمان های بین المللی نقش انگیزشی در توسعه ورزش هوگام دارند.

جوادی پور و همکاران (۱۳۹۷) با بررسی و شناسایی زمینه های مشارکت اجتماعی در ورزش همگانی ایران دریافتند که زمینه های مشارکت اجتماعی در ورزش همگانی ایران شامل پنج مقوله اصلی عوامل انسانی، عوامل ساختاری، عوامل مدیریتی، پیچیدگی محیط و عوامل اقتصادی است. افرادی که در

طبقات بالای اجتماعی- اقتصادی قرار دارند، از سطوح فعالیت بالاتری نسبت به افراد سایر طبقات برخوردارند. علاوه بر این، بین ورزش‌ها و بازی‌هایی که طبقات برتر جامعه که از جایگاه بالاتری در اجتماع برخوردارند انجام می‌دهند و ورزش‌هایی که طبقات پایین‌تر انجام می‌دهند، تفاوت وجود دارد. از طرف دیگر، نقش ویژگی‌های اماکن ورزشی نیز در ترغیب مردم به ورزش نقش دارد. در تحقیقات انجام‌شده مرتبط با موضوع تحقیق مشاهده می‌گردد که هرکدام ابعاد خاصی از ورزش هوگام را مدنظر قرار داده‌اند که یافته‌ها و نتایج آنان نیز با پژوهش حاضر همخوان و همسو می‌باشد. در نهایت از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به همه‌گیری ویروس کرونا در طی انجام تحقیق اشاره کرد که منجر به عدم همکاری برخی از خبرگان و صاحب‌نظران حوزه توسعه ورزش‌های همگانی و قهرمانی جهت دستیابی به اطلاعات کامل‌تر گردید. لذا پیشنهاد می‌شود تحقیقی مشابه در این زمینه در دوران پساکرونا جهت اکتشاف مقولات جدید با انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و عمیق صورت پذیرد. همچنین به دلیل کمبود مبانی مورد نیاز در بحث رشته ورزشی هوگام و عدم انجام تحقیقات کافی و قابل استناد در این رشته، پیشنهاد می‌گردد که مختص به توسعه این رشته ورزشی در دنیا باشد، یافت نشد. بدین ترتیب این تحقیق به عنوان اولین تحقیق در ایران و حتی کشور های دیگر در حوزه توسعه رشته ورزشی هوگام می‌تواند مبانی جدید توسعه این رشته ورزشی در سراسر دنیا به شمار آید. پیشنهاد می‌گردد تحقیقی با رویکرد کمی در میان ورزشکاران و علاقه‌مندان به رشته ورزشی هوگام درباره هنجاریابی مولفه‌های اکتشافی و ابزاری برای سنجش متغیرهای مختلف روان‌شناختی، مدیریتی و ورزشی در تحقیقات دیگران صورت پذیرد. با توجه به اینکه مقوله‌هایی نظیر تامین نیازهای پایه‌ای، امدادی و همه‌پسندبودن، عوامل فرهنگی- اجتماعی، محیطی، حاکمیتی، سیاسی و اقتصادی در تحقیق حاضر به عنوان عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش هوگام اشاره شده است، پیشنهاد می‌گردد مدلی کمی با رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری با حضور مولفه‌های اکتشاف‌شده در میان اعضای جامعه هوگام جهت تایید ثبات و روایی‌سنجی مقولات یادشده صورت پذیرد. تحقیق حاضر علاوه بر اینکه مبادرت به کشف مفاهیم و مقولاتی در مورد مدل توسعه ورزش هوگام به عنوان یکی از ورزش‌های نوین نموده است، نتایج آن می‌تواند به عنوان یک تئوری و نظریه بین‌رشته‌ای در میان مدیریت ورزش و مدیریت بحران و سوانح تلقی گردد که با توجه به حادثه‌خیزبودن کشور در زمینه‌های مختلف طبیعی (زلزله، سیل و ..)، و حوادث اجتماعی- امنیتی کمک شایانی به دست اندرکاران این حوزه‌ها نماید.

منابع

- الهمرادی، م؛ رضوی، س. و دوستی پاشاکلایی، م. (۱۳۹۸). «ارائه مدل مفهومی ورزش شهروندی در تهران». پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی (علوم حرکتی و ورزش). ۹ (پیاپی ۱۸) (پیاپی ۳۴)، صص ۱۷-۳۵.
- تندنویس، ف. و قاسمی، م. (۱۳۸۶). «مقایسه دیدگاه ورزشکاران، مربیان و صاحب‌نظران در مورد راهکارهای پیشرفت ورزش قهرمانی ژیمناستیک کشور». المپیک. ۱۵ (۴) (پیاپی ۴۰)، صص ۱۷-۲۹.

تدوین الگوی توسعه رشته ورزشی هوگام با رویکرد تسهیل در خدمات امداد و نجات در ایران

- حلاجیان، علی؛ مستحفظیان، مینا؛ میرصفیان، حمیدرضا و زاهدی، حمید. (۱۳۹۹). «ارائه الگوی بهبود کیفیت عملکرد مدیریت ورزش شهروندی در شهر اصفهان بر اساس الگوی سیپ». رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. ۸ (۲۹)، صص ۱۳۳-۱۴۸.
- سند راهبردی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور. (۱۳۸۲). شرکت راد سامانه.
- صفاری، مرجان؛ احسانی، محمد و امیری، مجتبی. (۱۳۹۴). «تحلیلی بر ورزش همگانی ایران با کاربرد مدل پایی معادلات ساختاری». دو فصل نامه پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. ۱۳ (۵)، ۹ (۲۵)، صص ۸۳-۹۴.
- صفاری، مرجان و قره، محمدعلی. (۱۳۹۵). «شناسایی و رتبه‌بندی عوامل محیطی مؤثر بر همگانی‌شدن ورزش‌های تفریحی ایران». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۸ (۱)، صص ۵۱-۶۸.
- صفاری، مرجان. (۱۳۹۳). «عوامل ساختاری ورزش برای همه در ایران با رویکرد تحقیق آمیخته». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۳ (۲۵)، صص ۱-۱۷.
- طاهرزاده نوش‌آبادی، جواد؛ نظری، رسول و همتی، جمشید. (۱۳۹۸). «ارائه مدل پارادایمی توسعه ورزش همگانی دانشگاه آزاد اسلامی». مطالعات مدیریت ورزشی. مقاله پذیرفته‌شده آماده انتشار.
- قائدی، علی؛ غفوری، فرزاد و کارگر، غلامعلی. (۱۳۹۴). «بررسی و مقایسه نگرش متخصصان و مدیران ورزش در زمینه نقش ورزش همگانی و قهرمانی بر شاخص‌های توسعه اجتماعی». رویکردهایی نوین در مدیریت ورزشی. ۱ (۳)، صص ۵۳-۶۴.
- کریمی، جواد؛ محمدی، فرشته؛ بجانی، ابوالفضل و امامی، فرشاد. (۱۴۰۰). «الگوی جانشین‌پروری منابع انسانی در سازمان‌های ورزشی». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۳ (۳)، صص ۸۳۳-۸۴۹.
- Ahmadi, Ali Akbar., Darvish, Hassan., Sobhanifar, Mohammad Javad., Fazeli Kobra, Hamed., (2014). "Designing and Explaining the Conceptual Model of Human Resource Competencies in Nahj al-Balagha Using Thematic Analysis and ISM Techniques". Basij Strategic Studies Quarterly, 17 (64).
- Aimin, L. (2004). "Impact of SARS on the Chinese Health Information System". Impact of SARS on the Chinese Health Information System/AHIMA, American Health Information Management Association.
- Amiri, V., Hami, M., Shojaee, V. (2020). "Causal, Contextual, and Intervening Factors Affecting the Crisis in Iranian Stadiums". Quarterly Scientific Journal of Rescue and Relief. 12(1), 23-34.
- Balish, S.M. (2017). "Democracy predicts sport and recreation membership: Insights from 52 countries". Journal of epidemiology and global health, 7(1) 21-28.
- Chen, Q., Liu, T. (2020). "The Effectiveness of Community Sports Provision on Social Inclusion and Public Health in Rural China". International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(2), 597, 1-13.
- Cui, R. (2012). "Research Status on Equalization of Public Sports Service for Nationwide Fitness in Hebei". Physics Procedia, 25, 2298-2303
- Clarke, J. (2022). "Foundations of sport development. edited by Chris Mackintosh, Routledge, London
- De Bosscher, V., De Knop, P., van Bottenburg, M., Shibli, S. (2008). "The Paradox of measuring success of nations in elite sport". Belgeo, 9(2), 217-34.
- De Bosscher, V., De Knop, P., van Bottenburg, M., Shibli, S., Bingham, J. (2009). "Explaining international sporting success: An international comparison of elite sport systems and policies in six countries". Sport Management Review, 12, 113-36.
- Dowling, M., Mackintosh, C., Lee, S., & Allen, J. (2021). "Community sport development: managing change and measuring impact". Managing Sport and Leisure, 26(1-2), 1-6.
- Esmaeeli, T. (2004). "Editor Role of Statistics and Information in Dis-6". Asters. Proceedings of Second International Congress on Health, Medication and Crisis Management in Disasters.

- Geouchi, Saeed. (2013). **“Locating temporary post-earthquake settlement using GIS and AHP techniques. Case study: Sixth city of Shiraz”**. Journal of Urban and Regional Studies and Research. [In Persian]
- Hemmati Moradabadi, J. (2021). **“Effect of Participation in Relay Sports on the Quality of Work Life and Job Performance of Relief Workers with the Mediating Role of Professional Ethics: A Case Study of Hogam Competitions in Mazandaran Province, Iran”**. Sci J Rescue Relief, 13(4), 246-254.
- Hoskin, K. (2004). **“Fire protection and evacuation procedures of stadia venues in New Zealand”**.
- Hosseini, M. (2008). **Crisis Management, Tehran Crisis Prevention and Management Organization**. Nashr-e No Publications [Persian].
- Iranian Parliament. (2019). **Iran Crises Management Act**. Available at: http://cabinetoffice.ir/files/fa/news/1398/6/5/26273_120.pdf, [Accessed 19 Jan 2020] [In Persian]
- Iyewa, V.I., Gbervbie, D.E. (2017). **“Staff Training and Organizational Goals Attainment: A Study of Airtel Nigeria Networks”**. Covenant University Journal of Politics and International Affairs, 5 (1).
- Jackovics, P. (2021). **“The role of safety-related criteria in selection of rope-technology equipment for emergency rescue operations”**. International journal of occupational safety and ergonomics, 27(1), 194-200.
- Jaques, T. (2010). **“Embedding Issue Management as a Strategic Element of Crisis Prevention”**. Disaster Prevention and Management, 19 (4), 469-482.
- Kim, W., Walker, M. (2012). **“Measuring the social impacts associated with Super Bowl XLIII: Preliminary development of a psychic income scale”**. Sport Management Review, 15(1), 91-108.
- Lussier, R.N., Hendon, J.R. (2018). **Human resource management: Functions, applications, and skill development**. Sage publications.
- Nouri, H., Yaghoubi, N.M., Haddadi, E., Viseh, S.M. (2020). **“Development a Model for the Evaluation and Improvement of Key Human Resource Competencies Using the Grounded Theory”**. Quarterly Scientific Journal of Rescue and Relief, 12(1), 13-22.
- Prayag, G., Hosany, S., Nunkoo, R., Alders, T. (2013). **“London residents' support for the 2012 Olympic Games: The mediating effect of overall attitude”**. Tourism management, 36, 629-640.
- Rabiee, AS., Shah Ghasemi, A. (2006). **“The role of communication in crisis management”**. Cultural Studies and Communication, 7, 82-81. [Persian].
- Saberi, A., Kalateh Seifari, M., Dosti, M., Razavi, S.M.H., Farzan, F. (2018). **“Designing a Sport Development Model in Iran's Free Trade Industrial Zones”**. Annals of Applied Sport Science, 6(4), 49-58.
- Sphere Association. (2018). **“The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response, fourth edition, Geneva, Switzerland”**, Available at: <https://www.spherestandards.org/wp-content/uploads/Sphere-Handbook-2018-EN.pdf> [Accessed 20 Jan 2020].
- Sternler, S. (2006). **“An Overview of Content Analysis Practical Assessment”**. Research and Evaluation.